

Norra Ön – Analys av planens konsekvenser för barn

Sammanfattning

Hur planen utformas spelar stor roll för nuvarande och framtida barn på Ön och i dess närområde. Idag bor det inga barn inom planområdet. Totalt finns knappt hundra barn i olika åldrar på Ön, varav ett antal i byadelar som gränsar till detaljplanen. Med bostäder för 6000 personer är det troligt att ett stort antal barn kommer att bo på norra Ön framöver. Därför planeras för två förskolor och en grundskola med idrottshall. Närhet till skola, idrottshall och lekbara ytor är bra för barn i alla åldrar.

Avsikten är att temat rörelserikedom ska prägla området med offentliga rum och miljöer som inbjuder till rörelse och aktivitet tillsammans för olika åldrar. En stor del av temat säkras inte i själva detaljplanen utan hanteras i ett kvalitetsprogram.

Tillgången till friytor på gårdar regleras till en sjättedel eller drygt det av BTA (bostädernas totalyta) för varje kvarter. Det är mindre än exempelvis i områdena Öst på stan och Teg och kommer att begränsa förutsättningarna för fri "oprogrammerad" lek för barn 1–3 år och för äldre barn att leka själva på ett varierat sätt. Byggnader högre än fyra till fem våningar gör att barn och föräldrar får svårt att kommunicera mellan "inne och ute". Vid högre byggnadshöjder minskar också tillgången till dagsljus och sol på gårdarna. Många gårdar (lektytor) kommer enligt planförslaget att skuggas en stor del av dagen en stor del av året.

På norra Ön finns idag inga mötesplatser eller "hängställen" för barn ca 13–18 år som utökat sitt revir utanför gårdsytan. Kvarteret på Öns norra spets får en flexibel användning med lätt tillgängliga platser för social samvaro, uteservering, utsiktsplatser och terrasseringar som kan bli attraktiva ställen att träffas på. Skolgården kan fungera som mötesplats utanför skoltiden.

Norra ön har idag stora gröna områden som är synnerligen lämpliga för barn i alla åldrar att vistas och leka inom, såväl skog som igenväxande odlingsmark. Barn som växer upp i anslutning till utpräglad gröna miljöer har enligt flera forskningsrapporter bättre hälsa och presterar även bättre sett till arbetsminne och kreativitet och är mindre känsliga för stress än barn utan närhet till grönområden. Med utveckling enligt detaljplanen minskar grönytorerna betydligt och de kommer inte att upplevas lika "vilda" på ett positivt sätt utifrån barns perspektiv från i vart fall åldrarna ~ 7–12 år som idag. Det blir sämre förutsättningar på platsen. Samtidigt kommer betydligt fler barn i Umeå att ges relativt god tillgång till bostadsnära natur och parker. Särskilt de som kommer att bo i området. Även barn från stadsdelarna Teg och Centrum/Öst på stan får bättre tillgänglighet till det gröna.

I skogsområdet i östra delen av planområdet finns en glänta med eldplatser med mera. Östtogs skola har den som skolskog och brukar vistas där varje vecka för naturpedagogik. Skogens användbarhet för skola och förskola kan komma att minska då fler människor vistas där och trygghetsaspekterna förändras.

Med planen skapas trafiksäkra anslutningar till centrala stan och Teg till fots och med cykel. Detta gäller dock inte initialt för barn som nu bor på Ön. Risken för olyckor på nuvarande Öbron bedöms bli betydande om barn ska ta sig till skolan under tiden den bron nyttjas för byggtrafik. Idag finns ingen

kollektivtrafik som passar barn på Ön eller i anslutning till Ön. Tillgången till kollektivtrafik kommer att öka med en GC-bro mot Kyrkbron, där hållplats kan nås på ett trafiksäkert sätt, och en GC-bro mot Ankargränd och Storgatan med busshållplats. Detaljplanen styr inte kollektivtrafikens utveckling.

Det har funnits klagomål på att tunga fordon kört fort på Övägen och bron kan idag av samma orsak upplevas otrygg av barn och deras föräldrar. Sett till framtida trygghet kan GC-broarna komma att upplevas otrygga på natten och vid mörker. Mot norr och nordost ansluter broarna på landsidan mot platser med dålig uppsikt nattetid. Flickor känner sig i allmänhet mindre trygga än pojkar i sådana lägen.

Närheten till strömmande vatten ger en risk för drunkning, som dock generellt sett är mkt låg för barn idag. Fler barn i området och fler bryggor och liknande anläggningar som ansluter till vattnet kan öka risken sommartid. Vintertid finns risk med svaga isar och strömmande vatten om barn leker fritt längs stränderna eller på isen.

Konsekvenser för barn beskrivs mer detaljerat i bifogad checklisten.

Detaljplan Norra ÖN, Jämförelse av förutsättningar för barn i nuläget och konsekvenser vid genomförande av detaljplan enligt planförslag december 2020

	Avsnitt i bed. grund	Områdets förutsättningar Kommentarer, nuläge, vad finns idag	Förändringar Kommentarer, vad planeras och effekter av det
Bor/vistas barn här eller i närheten?	1	Inga barn bor inom planområdet men på Ön bor sept 2019 ca 25st 0-5 år 50st 6-15 år 10st 16-19år. Varav ett tjugotal barn i byadelar som angränsar till detaljplanen.	
Planeras miljöer för barn?	1		Ja. Tema rörelserikedom. Skola med idrottshall. Två förskolor Flera broar med gång- och cykelbanor samt goda förutsättningar för GC inom planområdet. Avsikt att göra rörelserika offentliga rum rörelserika som inbjuder till rörelse och aktivitet tillsammans och för olika åldrar. • Strandskogen och den karaktärsfulla, mestadels branta, strandkanten utgör ett sammanhängande upplevelserum längs vattnet.
Tillgång till			

	Avsnitt i bed. grund	Områdets förutsättningar Kommentarer, nuläge, vad finns idag	Förändringar Kommentarer, vad planeras och effekter av det
Friyta	3	<p>Idag är Ön luftigt bebyggd med stor andel friyta inom fastigheterna. Inom detaljplanens avgränsning är största delen allemansrättsligt tillgänglig för närboende barn. Små barn leker oftast inom egna fastigheten</p>	<p>Avsikten är att friyta inom bostadskvarter ska regleras med tillåten bruttoarea [e₁] och byggnadsrea [e₂] så att ytan blir minst en sjättedel av BTA, vilket är betydligt mindre än exempelvis på Tegssidan och Ön hittills där en tredjedel är normen. Skillnaden mellan planförslagets friyteandel och att dubbla den som i resten av stan är betydande för barns förutsättningar att vistas ute och leka fritt inom gårdarna. Friytans areal är viktig och små gårdar är sämre än större. Hur friytan disponeras och var den ordnas spelar stor roll för om den möjliggör och inbjuder ”programmerad” lek för barn 1-3 år eller om äldre barn kan gå ut och leka själva på ett varierat sätt själva. Byggnader med mer än 4-5 våningar gör att barn och föräldrar får svårt att kommunicera mellan ”inne och ute”.</p> <p>Byggnadernas höjd och placering påverkar tillgången till dagsljus och sol på gårdarna. Solstudie av planförslaget visar att många bostadsgårdar är helt skuggade hela tiden från klockan före kl 09 och efter kl 15 vid höst/vårdagjämning och att 5-6 gårdar även har stora problem med skuggning mitt på dagen.</p>

	Avsnitt i bed. grund	Områdets förutsättningar Kommentarer, nuläge, vad finns idag	Förändringar Kommentarer, vad planeras och effekter av det
Lekplats (ålder)	4	Idag finns en lekplats "Lilla lekparken" i anslutning till planområdet. Den är luftig och passar flera åldrar men har få lekredskap. Mindre grusad bollplan gränsar till lekplatsen.	Nuvarande lekplats kommer att bli kvar och delvis rustas upp/bytas ut. Dess kapacitet bedöms vara så liten att den inte spelar roll för exploateringen annat än för de närmaste nya bostäderna. Flera nya ytor för natur- och rörelsebaserad lek planeras på Ön inom och utanför planområdet. Tanken är att inte bara specifika lekplatser utan även naturområden och parker ska lämpa sig för lek. Mer precisa åldersanpassade lekplatser behöver markeras ut i underlagsdokument och detaljplan för att konsekvenserna för barn ska kunna bedömas bättre.
Öppen plats lämplig för bollspel, skateboard...	5	Liten bollplan i anslutning till lekplatsen.	Se kommentaren ovan om lekplats. Befintlig bollplan med måtten 40 x 25 m. skulle kunna utökas med några meter om man finner behov av detta. Det behövs ytor som fyller liknande funktioner. Kan även vara större öppna gräsytor m.m. (såna platser ger även en friare och mer jämställd lek än en programmerad "bollplan". Inga fler utomhusbollplaner eller motsvarande finns inritade i planförslaget och inte heller på Östteg. En sju Mannaplan (65x45 m) skulle dock kunna rymmas inom skolgårdsområdet.

	Avsnitt i bed. grund	Områdets förutsättningar Kommentarer, nuläge, vad finns idag	Förändringar Kommentarer, vad planeras och effekter av det
Idrottshall	5	Närmaste gymnastiksal är på Östtegsskolan ca 250 m från Öbrons fäste på Tegssidan. Att ta sig dit själv från Ön idag går bra med cykel UTOM att själva bron är smal och den mest trafikerade passagen på (Norra) Ön.	Idrottshall planeras inom skolområdet
Skola och förskola	6	Närmaste kommunala förskola (8 avd) ligger ca 1,5 km från centrala Ön och det är goda möjligheter att få plats där. Totalt finns förskolor med sammanlagt 16 avdelningar inom Östteg (inom 2 km) Närmaste skola F-6 finns på Östteg och är en tvåparallellig skola med idag ca 260 elever och fungerar som närområdesskola idag. Engelska skolan och Böleängsskolan ligger för en del av eleverna boende på Ön inom 3 km	Skola och två förskolor, varav två i bra lägen sett till skolgårdens placering, medan förskolan i nordligaste delområdet ligger sämst placerad omgiven av sex- till sjuvåningshus i slutna kvarter och utan direkt naturkontakt. Ljuförhållandena på den gården är dåliga. Samtliga skolgårdar i planen har en betydligt mindre yta per barn än Boverkets riktlinjer, vilka redan i sig begränsar barnens förutsättningar att röra sig fritt och att utföra en mångfald av rörelser, sporter och lekar. Närmaste skola F-6 finns på Östteg. Även Östermalmskolan finns i närområdet om man går över den planerade bron på norra sidan av ön. Ingen av dessa skolor har kapacitet att ta emot så många barn som planen genererar. De skolor som finns i närområdet kommer alltså inte heller att ha kapacitet att inrymma det antal barn 6-12 år som beräknas bo på Norra Ön

	Avsnitt i bed. grund	Områdets förutsättningar Kommentarer, nuläge, vad finns idag	Förändringar Kommentarer, vad planeras och effekter av det
Mötesplatser	7	<p>På Norra Ön finns ingen samlingslokal och inga "hängställen" idag och inte heller någon livsmedelsbutik, café eller med liknande funktion.</p> <p>Barn som träffas på Ön idag gör det förmodligen mest utomhus eller hemma hos varandra.</p> <p>I skogsområdet i östra delen av planområdet finns en glänta med eldplatser m.m. Östtogs skola har den som skolskog skola brukar vistas där varje vecka och använda för naturpedagogik. Även andra har den som utflyktsmål</p>	<p>Kvarteret på Öns norra spets får en flexibel användning för att i samspel med angränsande park och gaturum utvecklas till ett besöksmål för hela Umeå där såväl torg som park utformas för många funktioner. Lätt tillgängliga platser för social samvaro, evenemang, uteservering, utsiktsplatser och där terrasseringar som med stor fördel kan användas i många syften och för att möjliggöra vattenkontakt. Mötesplatser som även kommer att användas av barn mellan ca 13 och 18 år. Hur anpassat området blir för barn framgår inte av planen. Café är exempel på en verksamhet som används mer av flickor än pojkar.</p> <p>Skogens användbarhet för skola och förskola kan minska då fler människor vistas där och trygghets-aspekterna förändras.</p> <p>Avsikten är att flera utomhusmötesplatser kopplade till rörelseaktiviteter som är lämpliga för barn ska tillkomma.</p>

	Avsnitt i bed. grund	Områdets förutsättningar Kommentarer, nuläge, vad finns idag	Förändringar Kommentarer, vad planeras och effekter av det
<p>Grönområde (typ, avstånd, plats)</p> <p>Riktlinje FFU Umeå kommun ska skapa närmiljöer eller utveckla befintliga miljöer så att barn och vuxna i alla åldrar ges möjligheter till högvärdigt, tryggt och upplevelserikt friluftsliv liksom god rekreation.</p>	8	<p>Norra ön har idag stora gröna områden som är synnerligen lämpliga för barn i alla åldrar att vistas och leka inom, såväl skog som igenväxande odlingsmark. Särskilt norr om befintliga byadelar. Även på mellersta delarna av Ön finns skog och andra gröna ytor som är lämpliga för barns aktiviteter som att klättra och bygga. Där kan de på gott men även ont vara "ostörda" av vuxna. Lek i natur ger ett mer jämställt och kreativt lekande än på anordnade ytor. Att vistas i naturen ger också ett annat förhållande till fåglar, djur och växter än exempelvis parker eller idrottsplatser.</p>	<p>Barn som växer upp i anslutning till utpräglat gröna miljöer har enligt flera forskningsrapporter bättre hälsa och presterar även bättre sett till arbetsminne och kreativitet och är mindre känsliga för stress än barn med motsvarande förutsättningar men utan närheten till grönområden. Med utveckling enligt detaljplanen minskar grönområdena betydligt och de kommer inte att upplevas lika "vilda" på ett positivt sätt utifrån barns perspektiv från i vart fall åldrarna ~ 7-12 år som idag. Det blir sämre förutsättningar på platsen. Samtidigt kommer fler barn i Umeå att få relativt god tillgång till bostadsnära natur och parker. Särskilt de som kommer att bo i området. Även barn från angränsande stadsdelarna Teg och Centrum/Öst på stan får bättre tillgänglighet till det gröna. Älven kan dock fortfarande upplevas som en barriär för de barn som inte bor på Ön. Grönområden kommer medvetet att utformas för att stimulera till olika sorters rörelse för alla åldrar, inklusive såväl små barn som ungdomar. Det gröna stråket i anslutning till "Pusen" är viktigt. Både att det är tillräckligt stort och att det blir tillgängligt i tidigt skede.</p>

	Avsnitt i bed. grund	Områdets förutsättningar Kommentarer, nuläge, vad finns idag	Förändringar Kommentarer, vad planeras och effekter av det
Tillgång till G/C-väg, stig...	9	Ett utvecklat stigsystem finns på Norra Ön med stigar och gläntor i det igenväxande jordbrukslandskapet och i skogspartiet med högst naturvärden. På sidan mot Lillån används stigarna mer, medan det är mindre upptrampat på älvsidan. GC vägar, och även trottoarer saknas på Ön och på Ö-bron. GC-väg finns längs Kolbäcksbron.	Stigar och/eller gc-vägar längs stränderna och genom området planeras. Målet är mycket god tillgänglighet för fotgängare och dem som cyklar inom planområdet och även till och från Ön
Kollektivtrafik, hållplatser	9	Idag finns ingen tillgång till kollektivtrafik som passar barn på Ön eller i anslutning till Ön.	Tillgången till kollektivtrafik kommer att öka med en GC-bro mot Kyrkbron där hållplats kan nås på ett trafiksäkert sätt och en GC-bro mot Ankargränd och Storgatan med busshållplats. Detaljplanen styr inte kollektivtrafikens utveckling.
Trafik			

	Avsnitt i bed. grund	Områdets förutsättningar Kommentarer, nuläge, vad finns idag	Förändringar Kommentarer, vad planeras och effekter av det
Trafiksäkerhet	11	Låg trafikmängd idag men tunga fordon förekommer på Övägen. Inga trottoarer på de smala vägarna på Ön och inte heller på Ö-bron.	Parkering planeras i anläggningar längs huvudgatan i planen. Det minimerar biltrafik på de övriga gatorna. Bra lösningar för separerad gång- och cykeltrafik. Trafiken till Vakin fortsätter samma väg. Mer trafik. Stor risk för barn på Ö-bron under byggnadsfasen med många tunga transporter på den smala bron och i dess närområden. Risker under byggtiden hanteras inte i själva detaljplanen men behöver lösas vid projektering.
Skolväg, Barriärer Riktlinjer FFU och FCS Tillhandahålla tydliga och säkra gång- och cykelvägar till de verksamheter som är särskilt riktade till barn och ungdomar. Barnens behov av trafiksäkra miljöer ska särskilt uppmärksammas.	11	Barn på Ön behöver ta sig till skolan via vägarna och bron som nämns ovan, utan tillgång till kollektivtrafik. Risker och farhågor kan göra att föräldrar drar sig för att släppa barn yngre än högstadieålder till skolan själva och väljer att skjutsa. Det gör i sin tur att barnen får mindre motion och inte tränar in ett sätt att resa som är hälso- och/eller miljömässigt hållbart.	Skolor och förskolor på Ön med goda förutsättningar för barn att ta sig dit själva eller utan bil i vuxens sällskap ger en tydlig förbättring jämfört med tidigare. GC-broar vilkas anslutning till Teg och centrala Umeå ger goda förutsättningar att ta sig till flera förskolor och till Östtegsskolan mfl skolor på ett mer trafiksäkert sätt. Kompletteringar för trafiksäkerhet kan behövas på Umeåsidan. Trafiksäkerhet för barn i byggnadsskedet när Ö-bron är den enda bron för transporter har utretts i samband med miljökonsekvensbeskrivningen. Den visar stora risker för skolbarn under byggtiden
Hälsorisker			

	Avsnitt i bed. grund	Områdets förutsättningar Kommentarer, nuläge, vad finns idag	Förändringar Kommentarer, vad planeras och effekter av det
Förorenad luft	12	På Norra Ön är luftföreningarna generellt sett låga. På Norra Obbolavägen är luftföreningshalterna högre, vilket behandlas i miljökonsekvensbeskrivningen för detaljplanen. Östtegs F-6skola ligger längs N Obbolavägen.	Tätt gaturum med höga sammanhängande sidor mot huvudgatan på Norra Ön kommer att påverka föroreningshalterna där, vilket behandlas i mkb för detaljplanen. Trafiken längs N Obbolavägen kommer att öka, med ökade luftföreningar som följd för dem som bor längs vägen och barn vid Östtegs skola. Se miljökonsekvensbeskrivningen..
Buller från omgivning Riktlinje FFU och FCS Barns tillgång till god ljudmiljö ska särskilt beaktas i planeringen	13	Norra Ön inom planområdet är relativt tyst idag. Ljudnivåerna inom större delen av området är lägre (bättre) än kommunens långsiktiga mål för buller i rekreativmiljöer.	Då det är mindre gator med begränsad trafik som ligger mot skogen och klungbyn i detaljplanen bedöms ljudmiljön bli överlag god där barn vistas. De slutna fasaderna mot huvudgatan minskar ljudnivån på gårdar, även vid skolan, som är placerad vid huvudgatan. Skolbyggnaden kommer att skydda gårdssidan men med öppna fönster mot huvudgatan störs barnens koncentration och inlärningsförmåga av trafikbullret.
Förorenade områden	14	Nej	Ingen skillnad

	Avsnitt i bed. grund	Områdets förutsättningar Kommentarer, nuläge, vad finns idag	Förändringar Kommentarer, vad planeras och effekter av det
Annan risk för hälsa eller olycka	16	Närheten till vatten ger en risk för drunkning, som dock är mkt låg idag.	Fler människor i området och fler bryggor och liknande anläggningar som ansluter till vattnet ökar risken för drunkning sommartid. Vintertid finns risk med svaga isar och strömmande vatten om fler barn leker fritt längs stränderna. Vanligaste drunkningsolyckorna bland barn är dock små barn 0-6 år som drunknar i närbelägna grunda pooler, dammar eller diken.
Trygghetskänsla	17	<p>Generellt torde området upplevas som tryggt. Klagomål har förekommit på att tung trafik kört fort på Övägen och bron kan upplevas otrygg av samma orsak, både av barn och deras föräldrar.</p> <p>Ölburkar och ”sexpacksplast” längs promenadstråket på Öns södra sida är vanligt. Det är förstås själva drickandet kan skapa otrygghet just där för närboende barn och de som passerar på stigen.</p>	<p>Hur entréer är placerade i förhållande till busshållplatser, parkeringar och platser för hämtning och lämning är viktigt för funktionen och trygghetskänslan. Om anläggningar placeras i närheten av bostäder och andra funktioner skapas rörelse i området med fler människor vilket i sin tur ökar den upplevda tryggheten för barn och andra.</p> <p>GC-broarna kan komma att upplevas som otrygga på natten och vid mörker. GC-broarna mot norr och nordost ansluter på landsidan mot platser med dålig uppsikt nattetid. Flickor känner sig i allmänhet mindre trygga än pojkar i sådana lägen.</p>